

Boj proti antisemitizmu zlepšením školských učebníc zo židovskej perspektívy

Biela kniha

pre

európskych tvorcov vzdelávacej politiky a židovské komunity

Podporené Medzinárodným Vyšehradským fondom

Obsah

Predhovor

O Nadácii Akcia a Ochrana

Pozadie / minulosť

Európsky stratégia

Odporúčania pre historické udalosti, ktoré by mali zahŕňať európske učebnice

Odporúčania pre autorov a knihy, ktoré by mali byť zahrnuté v učebniciach európskej literatúry

Príloha č. 1: Proces revízie obsahu v rámci projektu

Príloha č. 2: Odporúčania k základným požiadavkám na spustenie projektu revízie učebných osnov a učebníc

Príloha č. 3: Odporúčania pre definície, ktoré by mali byť použité v školských učebniciach

Príloha č. 4: Zoznam historických udalostí relevantných pre Maďarsko

Príloha č. 5: Zoznam autorov a kníh relevantných pre Maďarsko

Príloha č. 6: Zoznam historických udalostí, autorov a kníh relevantných pre Slovensko

Predhovor

Mládež nemá veľmi často vyzreté a reflektujúce znalosti alebo osobné skúsenosti s judaizmom, s minulým a súčasným židovským životom a starovekým a moderným Izraelom. Preto je veľmi dôležité ukazovať históriu judaizmu a jeho vplyv na prostredie, ako aj jeho zaradenie vo formálnom vyučovaní. Taktiež musíme vyjadriť rolu Židov v sociálnom rozvoji, opísať vibrujúci život židovskej komunity a jej predchádzajúce prenasledovanie.

Nadácia Akcia a Ochrana (Action and Protection Foundation - APF) odštartovala európsky projekt, ktorý propaguje rozvoj zrozumiteľnej a jasnej prítomnosti židovskej perspektívy na materiáloch v európskom školských učebných osnovách. V prvej fáze projektu nazvanej *Boj proti antisemitizmu zlepšením školských učebníc z židovskej perspektívy*, maďarských, poľských a slovenských prác expertov na vylepšení školských učebníc v ich krajinách. Táto práca bude spoločným prácou židovských komunit, expertov a národných autorít.

Prítomnosť Bieleho papiera (White paper) je výsledkom hlbokej diskusie s oddanými expertmi v rámci projektu. Naším zámerom je vysvetliť potrebu zlepšenia školských učebníc, opísať fázy procesu revízie učebníc a poskytnutie odporúčaní pre ich obsah.

Veríme, že to bude inšpirujúci a hodnotný nástroj pre židovské komunity, tvorcov učebných osnov, tvorcov (vývojárov) učebníc, vzdelávacích materiálov a editorov naprieč Európou.

Veľmi si vážime podporu Medzinárodného Vyšehradského fondu, ktorý jú poskytol našej iniciatíve.

O Nadácii Akcia a Ochrana

Myšlienka založiť nadáciu s názvom Akcia a Ochrana (APF) je, že židovská komunita musí vziať zodpovednosť do vlastných rúk. „Ak nie pre seba, kto bude pre mňa? Ale ak som ja za seba, kto som? Ak nie teraz, kedy?“ V roku 2012 nasledovali zakladatelia túto 2000-ročnú radu od múdrych židovských mužov, keď zakladali túto nadáciu.

Urobili tak, pretože verili, že podniknúť kroky proti antisemitizmu nie je len možnosť a povinnosť ľudí zvonku, politických strán, ľudskoprávných aktivistov a medzinárodných organizácií. Židovské komunity majú veľkú zodpovednosť v boji proti antisemitizmu.

Stratégia APF a jej každodenné aktivity sú založené na triáde: výskum – vzdelávanie – právna pomoc, ktoré sú od seba oddelenými, ale zároveň synergickými aktivitami. Výskumné aktivity zahŕňajú komplexný a reprezentatívny výskum vedený medzi celou populáciou a židovskou komunitou a pokračujú v monitorovaní incidentov založených na vedeckej metodológii. Vzdelávacie aktivity zahŕňajú rozvoj a poskytovanie učebných osnov pre stredné, vysoké školy a vzdelávanie dospelých. Súčasťou právnej pomoci APF je, že poskytuje služby a ponuky právnej pomoci v usmerňovaní rozhodovacích procesov legislatívnej procedúry a v kodifikačných procesoch.

V októbri 2021 zložili lídri APF Ligu Akcie a Ochrany Európy na skúmanie príčin novodobého antisemitizmu a na zavedení účinnej obrany na európskej úrovni.

Pozadie / minulosť

Nadácia Akcie a Ochrany zahájila unikátny projekt reformy školských učebníc v Maďarsku v rokoch 2016 – 2017. Projekt sa zamerával na to, aby zabezpečil výuku maďarských študentov o židovskom náboženstve, kultúre a komunite založenej na faktických príbehoch.

Štrnásť židovských organizácií v Maďarsku delegovalo svojich zástupcov do skupiny expertov. Experti komentovali jadro národných učebných osnov, textov, školských učebníc pripravovaných pre piaty, šiesty, siedmy, ôsmy, deviaty, desiaty a jedenásty ročník študentov z dejepisu, literatúry, gramatiky, sociálnych a ekonomických znalostí a etiky. Experti hodnotili 15 školských učebníc pre základné školy a 28 školských učebníc pre stredné školy a urobili odporúčania na zmenu textov vnútroštátnych vzdelávacích orgánov. V dôsledku toho bolo z nich prijatých 70 % z celkovo 450 navrhovaných zmien a doplnení. V súčasnosti používa upravené učebnice až 80 % maďarských študentov (takmer milión).

Tento projekt bol od začiatku založený na úzkej spolupráci medzi civilným sektorom a vládou. Zabezpečenie záväzku oficiálnych reprezentantov štátu bolo kľúčovým pre úspech projektu, aby bolo zabezpečené, že sa výskum pretransformoval do konkrétnych zmien a doplnení učebníc, ktoré taktiež zodpovedali národným vzdelávacím pravidlám.

V Európe nebola zatiaľ podobná iniciatíva, ktorou by systematicky preskúmavali zastúpenie menšinovej skupiny v učebniciach. Dokončenie maďarského projektu bolo prvé takéhoto druhu.

Úspešný projekt vedený Nadáciou Akcia a Ochrana v Maďarsku môže slúžiť ako dobrá prax a osvedčený postup pre ďalšie krajiny. Vyvinuli sme tím Bielu knihu (White book), aby pomohla pri realizácii podobných výskumov v ďalších európskych krajinách, čím sa zlepšilo zastúpenie Židov a napomáha to v boji proti stereotypom a predsudkom. Poskytuje pevný základ pre rozvoj akčných plánov reforiem učebníc pre jednotlivé krajiny.

Európska stratégia

Spoznanie, že antisemitizmus je fenoménom prekračujúci hranice, ktorý je špecifický pre úniu. Európska únia formulovala akčný plán, aby koordinovala opatrenia na boj proti antisemitizmu zahŕňajúce mnoho vyhlásení a málo špecifik. Iba nedávno (5. októbra 2021) prijala EÚ Strategický dokument pre boj s antisemitizmom a podporu židovského života v EÚ (Combating antisemitism | European Commission (europa.eu)). Tento dokument rozšíril portfólio podpredsedníčky Európskej komisie Margaritis Schinas, aby koordinovala boj proti antisemitizmu a potvrdila mandát Kathriny von Schnurbein ako Koordinátorky Európskej komisie pre boj s antisemitizmom a podporu židovského života. V oblasti oboch vzdelávania a politiky existuje konsenzus, že jedna z najúčinnejších oblastí boja proti nárastu antisemitizmu je všeobecné vzdelávanie na základnej a strednej úrovni (základných a stredných školách). Konsenzus reflektuje spomínaný strategický dokument EÚ, v ktorom sa taktiež hovorí o troch pilieroch, ktoré reprezentujú hlavné oblasti pre boj proti antisemitizmu, jeden z nich má názov: „Vzdelávanie, výskum a spomienka na holokaust“.

Sme presvedčení, že mierne vzdelávacie snahy nie sú efektívne proti bigotnému, náboženskému antisemitizmu, ktorý má najčastejšie korene v emóciách či Islame, a tak sa tieto môžu a musia riešiť prostriedkami masovej komunikácie, online sociálnymi médiami, náboženskými, migračnými politikami a politikami trestného súdnictva. Na druhej strane, v tom istom čase je najdôležitejšou príčinou menej hlboko zakoreneného „umierneného“ antisemitizmu, ktorý možno nájsť masovo v EÚ, nedostatok vedomostí o Židoch a nekritické prijímanie negatívnych

stereotypov a ignorancia. Optimálnou oblasťou boja proti nedostatku vedomostí je všeobecné vzdelávanie, avšak do dnešného dňa nie je v EÚ táto činnosť koordinovaná.

Hoci vzdelávanie patrí do kompetencii národnej sféry, zdá sa, že je tu veľká potreba pre viac ako obyčajné vyhlásenia. Je potreba pre skutočnú aktivitu proti antisemitizmu v rámci vzdelávania na celoeurópskej úrovni formálnymi a neformálnymi prostriedkami a poskytovaním cielených finančných prostriedkov. Veríme, že najlepšou praxou ako dosiahnuť tento cieľ je, ak na základe svojich vlastných rozhodnutí každý členský štát EÚ zavádza učebný materiál, učebnicu a projekt digitálnej revízie učebných osnov prostredníctvom nasledujúcich krokov:

1. GAP analýza na stanovenie množstva a kvality informácií o židovstve vo všeobecnom vzdelávacom systéme danej krajiny, v porovnaní s tým, čo by bolo žiadúce
2. Na základe výsledkov analýzy opísanej v článku č. 1, príprava návrhov pre národné špecifiká stanovujúce dôvody na úpravu a doplnenie obsahu, ktorý sa nachádza vo vzdelávacom systéme
3. Na základe návrhu v článku č. 2 sú začlenené informácie o židovstve v miernom rozsahu do učebných osnov, tiež v tlačенých a digitálnych učebných materiáloch. Nie v samostatných kapitolách, ale integrované do obsahu kurzu (predmetu).

V nasledujúcich kapitolách by sme radi ponúkli členským štátom EÚ návrh popisujúci tematické oblasti, ktoré by boli žiadúce pre vzdelávacie materiály a ktoré by mali obsahovať. A preto by mohli tvoriť základ GAP analýzy. Predtým než GAP analýza v jednotlivých krajinách začne, musí byť samozrejme celoeurópska kompilácia žiadaného obsahu doplnená so špecifickými prvkami poskytnutými pre danú krajinu.

Pre demonštráciu tohto procesu suplementácie predstavíme už realizované špecifiká minimálnych znalostí žiadajúcich pre krajinu, konkrétne pre Maďarsko v prílohách 4 a 5 (tučným písmom sme zvýraznili celoeurópske špecifiká a nie body zahŕňajúce špecifiká pre jednotlivé krajiny.) Táto kompilácia slúžila ako základ pre revíziu učebných materiálov predmetov realizovaných v časovom období ôsmich rokov v Maďarsku, v dôsledku čoho sa učí viac ako milión študentov základných a stredných škôl z učebných osnov a učebníc, v ktorých nájdú požadovanú kvantitu a kvalitu obsahu súvisiacim so židovstvom. Predstavuje to dôkaz účinnosti metódy, ktoré ukázali dotazníky a sice, že tu existuje významný pokles otvoreného a latentného antisemitizmu v maturitnej vekovej skupine, ktorá sa učila zo supľujúcich učebných materiálov. V porovnaní so staršími vekovými skupinami, ktoré nemali prospech z revidovaných učebných materiálov.

Odporúčania pre historické udalosti, ktoré by mali zahŕňať európske učebnice

Kľúčovým konceptom sledovaným v nasledujúcej kompilácii je v rámci dejepisu ako predmetu, potreba informácii vo vzťahu k židovstvu zdôrazniť, ak je to možné, každú jednu významnejšiu historickú udalosť od staroveku cez stredovek, modernú dobu až po súčasnosť. Zatiaľ, čo v prípade mnohých skorších metód, väčšina materiálov súvisiacich so samotným holokaustom bola prediskutovaná. Materiál kurzu v súlade s predchádzajúcim prístupom nedovoľoval prezentovať hodnoty židovstva a holokaust sa objavuje nevysvetliteľne a bez kontextu. Nie je to ani zďaleka vhodná forma, aby sa ňou umiestnil mentálne a emocionálne založený antisemitizmus na svoje miesto.

Pôvod a začiatok židovského národa a jeho náboženstva, vznik kresťanstva

Starovek

Popri starovekej gréckej a rímskej kultúre by sa malo dávať židovskej kultúre a náboženstvu adekvátne pokrytie.

„Židovský“ sa vzťahuje na náboženstvo aj národ, ktorého pravidlá a staroveká história je prerozprávaná 3300 rokov starou hebrejskou Bibliou. Táto hebrejská Biblia sa nazýva tiež Starým zákonom, Mojžišove knihy a je napísaná sprava doľava pomocou 22 rozlišujúcich písmen hebrejskej abecedy. Židia sú jediní ľudia staroveku, ktorí si zachovali a stále praktizujú svoje staroveké náboženstvo a kultúru do dnešných dní. Hebrejská Biblia je zdrojom pre základy našej súčasnej európskej kultúry a právneho poriadku. Kresťanstvo a Islam prevzali hlavné princípy učenia z hebrejskej Biblie. Gramotnosť je hlavným dôvodom pre zachovanie živých židovských tradícií až po súčasnosť. Medzi starovekými Židmi vedeli čítať a písať aj obyčajní ľudia, pretože gramotnosť bola náboženskou povinnosťou a zostala ňou až do dnes. Židia založili ich suverénny štát v oblasti dnešného Izraela, s Jeruzalemom ako hlavným mestom. Postavili v ňom chrám pre kamenné dosky Mojžišových zákonov (desať božích prikázaní). Tieto chrámy boli zničené Babylončanmi a neskôr Rimanmi. Čo nazývame Múr nárekov je časťou múru, ktorý sa zachoval z druhého chrámu. Hraničí s Chrámovou horou a je jediným posvätným miestom v Judaizme.

Nasledujúce veci predstavujú niektoré sociálne inovácie judaizmu, ktoré sa hlboko zakotvili v našej súčasnej kultúre:

- Monoteizmus a zákaz ucitevania modiel
- Desatoro božích prikázaní: nezabiješ, nepokradneš, nescudzoložíš, nevyriekneš falošné svedectvo – sa stali univerzálnymi ľudskými hodnotami, ktorú sú do dnes akceptované
- Zavedenie povinného denného odpočinku pre ľudí a zvieratá
- Hygienické pravidlá ako umývanie rúk pred jedlom a po použití toalety, atď.
- Stravovacie zákony týkajúce sa schválených prísad a prípravných postupov
- Odluka štátu od cirkvi, systém dohľadu nad kráľmi podľa prorokov
- Nezávislé súdnictvo, zriaďovanie a prevádzkovanie Sanhedrinov, tzv. predchodcov nášho moderného voleného súdnictva

Hlavné židovské sviatky: týždenný deň odpočinku (šabat), Nový rok (Roš ha-šana), deň zmierenia, Jom Kippur, sviatok stánkov (sukkot), sviatok svetiel (v čase okolo Vianoc) alebo Chanuka – pripomienka makabejského povstania, Pesach (židovská Veľká noc), ktorý oslavuje exodus Izraelitov z Egypta, Šavuot – sviatok týždňov, Purim, ktorým sa oslavuje vyslobodenie od staroveku a Tisha B'av – deň smútku za dva chrámy. Skrátený opis pozadia a vzniku pôvodu sviatkov.

Ježiš bol židovský kňaz, rabín, ktorý sa snažil reformovať židovské náboženstvo. Židovský pôvod kresťanstva, evanjelisti boli všetci Židia. Nový zákon, kresťanská Biblia, ktorá tvrdí, že kresťania nahradili Židov ako vyvolený ľud v záujme šírenia monoteizmu. Táto teória nahradenia nepochádzala od Ježiša, ale z neskorších synod a to sa stalo základom pre cirkevný antisemitizmus alebo antijudaizmus po tisícročia. Jeho účinky sa prejavujú až dodnes v určitých formách antisemitizmu, napriek pápežskej encyklike Nostre Aetate, ktorou ju oficiálne v roku 1962 zrušil.

Diaspóra, rozptýlenie Židov po zničení druhého chrámu. Objavenie sa (výskyt) Židov v rôznych európskych krajinách, napr. židovské komunity existovali na území dnešného Maďarska od 225 n.l., o čom svedčí aj takzvaný Intercisa Stone, nájdený pri Dunaji.

Stredovek, storočia náboženského antijudaizmu

- Aký je vzťah kresťanstva k Židom a ako sa tento vzťah menil po stáročia v rôznych krajinách.
- Prenasledovanie Židov v stredoveku, vylúčenia a akceptácia Židov, rozmanité príbehy v rôznych krajinách.
- Prenasledovanie Židov prostredníctvom inkvizície.
- Krvavá žaloba (rituálna vražda) a jej úplná absurdita
- Antižidovské aspekty križiackych výprav, židovská politika kráľovských dynastií v stredovekej Európe. Zahŕňajúc uhorského kráľa Béla IV, ktorý vydal chartu poskytujúcu ochranu a privilégia pre Židov.
- Zákazy pre Židov v ich povolaniach a miest ich pobytu v rôznych krajinách.

Ranný novovek, osvietenectvo a jeho vplyv na šťastie Židov naprieč Európou

- Vplyv francúzskej revolúcie a ideí slobody, rovnosti a bratstva na židovskú emancipáciu v rôznych krajinách.
- Aký vplyv mala priemyselná revolúcia a rast strednej triedy na zmenu statusu Židov v rôznych krajinách. Zdôrazňujúc, že skoršie diskriminačné opatrenia zákazu vykonávania určitých profesií, zákaz prijímania do cechov a vlastníctvu pôdy, prinútili Židov vykonávať opovrhované profesie ako požičiavanie peňazí, medicínu, alebo potulných predavačov. Gramotnosť bola kľúčová pri týchto odboroch a zručnosti a znalosti, ktoré získali v ich profesiách sa stali veľmi cennými pri vzostupe profesií strednej triedy ako požičiavanie peňazí, medicína (lekárstvo) a potulný predavač. V dôsledku toho mali Židia výhodu vo výcviku, ktorý získali z dôvodu znevýhodneného statusu. Následkom toho hrali významnú úlohu v industrializácii, rozvoja bankového systému a rozsiahlych úverov a pri organizácii medzinárodného obchodu. V rôznych krajinách prispeli Židia týmto aspektom industrializácie v rôznom rozsahu a rôznymi spôsobmi. Neskôr zohral tento proces úlohu pri vzniku politického antisemitizmu, hoci v rôznych krajinách sa to dialo v odlišnej miere a odlišnými spôsobmi.
- Vzostup politického antisemitizmu v rôznych krajinách. Dreyfusova aféra (Francúzsko, 1895), prípad rituálnej vraždy v Tiszaeszlári (Maďarsko, 1882)
- Zmeny v podiele židovského obyvateľstva v rôznych krajinách medzi 1800 až 1900.
- Právne opatrenia na židovskú emancipáciu v rôznych krajinách v 18. a 19. storočí.
- Postavenie a úloha Židov v rôznych krajinách v časoch revolúcií v roku 1848, ktoré sa prehnali Európou.

Moderná doba, vznik politického antisemitizmu a sionizmu

- Sionizmus ako ideológia pre vznik židovského národného štátu, tvorca ideológie – Theodor Herzl (1896).
- Židovská emigrácia do USA ako dôsledok ruských a poľských pogromov. Vznikajúce židovské organizácie v USA, napr. B'nei B'rit.
- Úloha židovských osobností v zakladaní moderného priemyslu a poľnohospodárskeho priemyslu v rôznych krajinách.
- Úloha židovských osobností v tvorení a podpore vysokokvalitnej národnej kultúry v rôznych krajinách. Predstavenie pozoruhodných židovských autorov, umelcov a vedcov z rôznych krajín.
- Úloha židovských komunit v rôznych krajinách v úsilí prvej svetovej vojny.
- Efekty Versaillskej mierovej zmluvy na židovské komunity v rôznych krajinách, predovšetkým v hraniciach, ktoré sa menili medzi krajinami
- Arménska genocída vykonaná tureckým štátom, predchodca židovského holokaustu
- Rozpad Osmanskej ríše a Balfourova Deklarácia (1917), britský sľub o zriadení národného domova pre židovský národ.

Cesta k holokaustu a holokaust

- Antižidovská legislatíva v rôznych krajinách v medzivojnovom období.
- Nacistické rasové teórie: rozdelenie ľudstva do rozdielnych rás a definícia hierarchie medzi nimi. Nemecká (árijská) rasa je na vrchole, je nadradená ostatným rasám a židovská rasa sa nachádza na najnižšom stupni. Na rozdiel od súčasnej európskej právnej praxe, nacistická rasová teória definuje židovstvo ako rasu a nie ako náboženstvo a nárokuje si právo utláčať a vyhubiť menejcenné rasy, hlavne Židov.
- Hitlerova cesta k moci v roku 1933, významný vývoj nemeckej domácej politiky, antižidovské pogromy, právna politika a úradné opatrenia, rozvoj systému trestných táborov (koncentračných táborov) a deportácii do nich. Tajne organizovaná hromadná poprava duševne chorých ľudí, deportácie Židov a homosexuálov.
- 15. September 1935 – Nemecký parlament chválil zákonom oficiálnu rasovú teóriu známu ako Norimberské zákony. Tie predstavujú antisemitické zákony, ktorými definovali koho pokladať za Žida. Podľa týchto zákonov, židovstvo nie je už viac definované ako náboženstvo, ale ako rasa.
- V januári 1942 sa uskutočnila konferencia vo Wannsee neďaleko Berlína. Nacistickí predstavitelia schválili program konečného riešenia na vyhubenie a vyhladenie minulej, súčasnej a budúcej generácie Židov. Technológia na vyhladenie 11 miliónov ľudí bola vyvinutá.
- Založenie siete táborov smrti, Auschwitz-Birkenau, Belzec, Chelmno, Dachau, Majdanek, Mauthausen, Sobibor, Treblinka. Tieto tábory neboli takzvanými trestnými (koncentračnými) tábormi, ale továrňami na smrť. Šesť miliónov Židov bolo zabitých v plynových komorách týchto táborov smrti, deti pod 12 rokov boli splynované. Príslušníci rómskych komunít a niektorí politickí väzni boli tiež posielaní do týchto táborov, avšak nie v takom počte.
- Je potrebné zmieniť, že počet židovských obetí v každej krajine je založený na súčasných hraniciach danej krajiny.
- Udalosti holokaustu v rôznych krajinách.

Znovu založenie štátu Izrael, zmeny v medzinárodnej politike

- 1948 – vyhlásenie Štátu Izrael
- Zmeny v pomere zastúpenia židovskej populácie v jednotlivých krajinách medzi rokmi 1900 až 2000.
- Arabsko-izraelská vojna v roku 1948. Arabské krajiny ako Jordánsko, Egypt, Sýria a Irak neakceptovali rezolúciu OSN, ktorou sa založil Štát Izrael a vyhlásili novému štátu vojnu. Po divokých bojoch a mnohých stratách na životoch, Izrael vyhral. Počas vojny a ihneď po nej asi 300 000 Arabov utieklo do susedných krajín z okupovaných teritórií. Takmer celá židovská populácia arabských krajín a Iránu bola donútená z nich uniknúť ako dôsledok kolektívnej odplaty a represívnych opatrení týchto krajín, ktoré prehrali vojnu. Väčšina z židovských utečencov sa usadila v Izraeli. Väčšina arabských krajín, Irán a palestínske organizácie neuznávajú štát Izrael a považujú ho za ich politický cieľ a snažia sa ho buď otvorene, alebo skryto zničiť. Využívajú na to rôznu intenzitu, palestínske organizácie vykonávajú teroristické činy na izraelské civilné obyvateľstvo.
- Suezská kríza v roku 1956, Veľká Británia, Francúzsko a Izrael vykonali neúspešný pokus o získanie suezského prielivu znárodneného Egyptom.

- Jom kipurská vojna v roku 1973. Rozpútaná Egyptom a vojnu Izrael vyhral.
- Mierová zmluva medzi Izraelom a Egyptom v roku 1979.
- Mierová zmluva medzi Izraelom a Jordánskom v roku 1994.

Odporúčania pre autorov a knihy, ktoré by mali byť zahrnuté učebniciach európskej literatúry

- Knihy a štruktúra hebrejskej Biblie, ako aj niektoré z biblických príbehov, originálne sociálne inovácie a typické ľudské povahové vlastnosti popísané v Biblii – tieto všetky majú efekt na náš dnešný život, vzrast citlivosti k etike a kultúre judaizmu.
- Mojžiš a príbeh vyslobodenia z Egypta
- Desať božích prikázaní
- Príbeh horiaceho kríku
- Múdry sudca kráľ Šalamún
- Boj medzi Davidom a Goliášom
- Predstavenie Franza Kafku, možný prístup skúseností stredoeurópskej židovskej drobnej buržoázie
- Thomas Mann: Jozef a jeho bratia, predstavenie ako hebrejská Biblia inšpirovala literatúru
- Denník Anny Frankovej – vynikajúca príležitosť pre tínedžerov, aby sa im pomohlo s identifikovaním a súcitením s tými, ktorí trpeli prenasledovaním
- Ben Hur, prezentácia filmu a diskusia, prezentácia starovekého židovského života a duchovná priamočiarosť pomocou nástrojov kinematografie
- Schindlerov zoznam – prezentácia filmu a diskusia, prenášanie hrôz holokaustu s cieľom zvýšiť citlivosť voči rasovej diskriminácii

Príloha č. 1: Proces revízie obsahu v rámci projektu

Fáza 1. Prípravy

- Vytvoriť skupinu expertov. Odborníci by si mali dôkladne preštudovať národné učebné osnovy.
- Iniciovat'/dosiahnuť dohodu s vnútroštátnymi orgánmi.

Fáza 2. Vypracovanie metodiky.

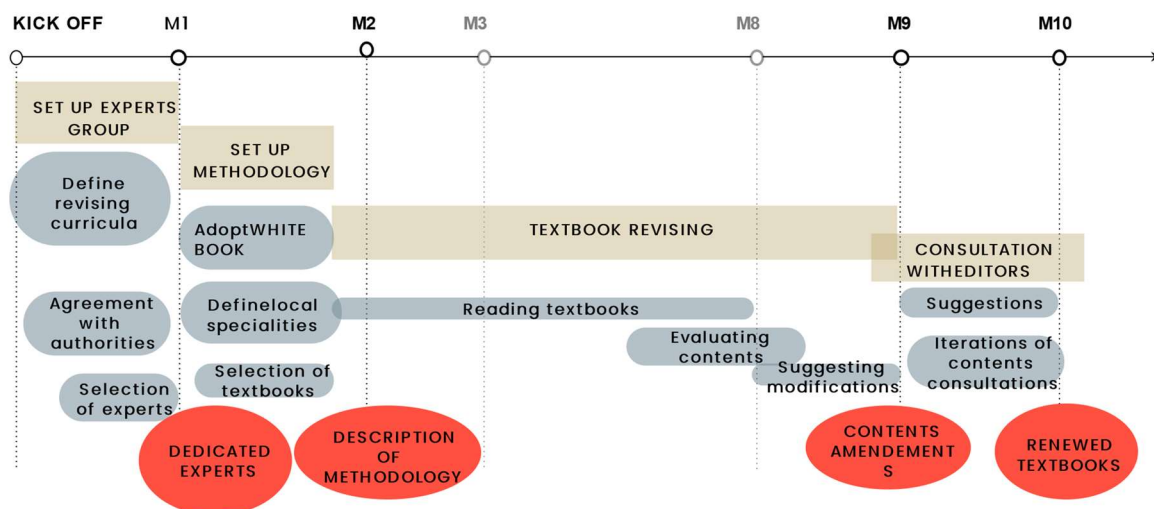
- Prijat' miestnu bielu knihu.
- Definovať lokálne špecifiká.
- Vybrať školské učebnice na revíziu.

Fáza 3. Revízia učebnice.

- Čítanie učebníc.
- Hodnotenie obsahu.
- Návrh ich úprav.
- Písanie nových naratívov.

Fáza 4. Konzultácie s editormi

- Prezntácia návrhov.
- Pokračovanie v konzultáciách, kým nebudú vzájomne prijaté nové texty.

Príloha č. 2: Odporúčania k základným požiadavkám na spustenie projektu revízie učebných osnov a učebníc

Potrebné ľudské zdroje:

- Znalci miestnej histórie, literatúry so znalosťou židovskej kultúry, histórie a judaizmu
- Projektoví manažéri zodpovední za koordináciu a vytváranie sietí z odborníkov a národných vzdelávacích autorít

Budovanie spolupráce s národnými orgánmi (autoritami):

- Možné argumenty, ktoré majú byť použité v prospech revízie obsahu
- Znalosti národných zainteresovaných strán o problémoch a riešeniach súvisiacich s vyučovaním faktov o Židoch na školách
- Poradenstvo a profesionálna metodológia založená na vedeckom prístupe, ktorá bude k dispozícii a bude sa sústreďovať na to, ako zlepšiť kvalitu učebných materiálov škôl
- Znalosti a zručnosti odborníkov potrebné pre profesionálnu revíziu, ktorá sa bude vyvinutá a zlepšená
- Židovská história a súčasný život budú presne prezentované v učebniciach
- Nepresné informácie ako sú stereotypy a konšpiračné teórie budú znížené
- Postoj mládeže (následne aj jej správanie) k Židom sa zmení
- Menej antisemických incidentov zahŕňajúc nenávisťné prejavy v strednodobom a dlhodobom hľadisku.

Príloha č. 3: Odporúčania pre definície, ktoré by mali byť použité v školských učebniciach

Antijudaizmus: nepriateľský postoj voči Židom založeným na náboženskej rovine.

Biblia: zbierka židovských a kresťanských posvätných kníh, pozostávajúca zo starého a nového zákona

David: jeden z prvých židovských kráľov, presunul hlavné mesto do Jeruzalema

Diaspóra: rozptýlenie sa, vzťahuje sa na rozptýlenie Židov po zničení jeruzalemského chrámu. Termín vo všeobecnom zmysle označuje skupiny akýchkoľvek ľudí rozptýlených po vzdialených krajinách.

Hebrejská Biblia: prvá časť biblie písaná v hebrejčine, pozostáva z židovských a kresťanských posvätných kníh. Kresťania ju volajú starý zákon.

Inkvizícia: cirkevný súd zriadený katolíckou cirkvou na boj proti heréze.

Ježiš: vplyvný židovský náboženský učiteľ, zakladateľ kresťanstva. Podľa kresťanského učenia je považovaný za syna božieho, fyzicky narodeného Márii.

Židovské náboženstvo: monoteistické náboženstvo, v ktorom centre je Boh, ktorý je stvoriteľom sveta a zákonodarca ľudí

Mojžiš: v biblickom ponímaní vyviedol Izraelitov z Egypta na hranicu Kanánu, kde obdržal desať božích prikázaní od Pána.

Neológia: náboženská vetva nadväzujúca na židovské náboženské tradície reformovaným a modernizovaným spôsobom.

Nostra Aetate: pápežská encyklika vyhlásená v roku 1962, ktorá odsúdila všetky formy antisemitizmu a oslobodila Židov spod tisícročného obvinenia zavraždenia Ježiša Krista.

Numerus clausus: Maďarský zákon obmedzujúci počet židovský študentov na univerzitách.

Ortodoxia: náboženská vetva nasledujúca židovské náboženské tradície bez akejkoľvek zmeny.

Prenasledovanie Židov: náboženská intolerancia voči Židom. Pretože sú odlišného vierovyznania, kresťania a moslimovia stigmatizovali Židov.

Pogrom: fatálny útok na etnické menšiny, najmä na židovský ľud.

Šalamún: spravodlivý židovský kráľ, syn Dávida, staviteľ jeruzalemského chrámu.

Chrám v Jeruzaleme: Boží chrám v Jeruzaleme, postavený kráľom Šalamúnom. Do jeho zničenia bol centrom židovského náboženstva.

Príloha č. 4: Zoznam historických tém relevantných pre Maďarsko

Predstavujeme už realizovanú minimálne vyžadované historické špecifiká pre danú krajinu, kompilácia vedomostí pre Maďarsko. Zvýraznili sme žltou farbou celoeurópske body a nie body špecifické pre jednotlivé krajiny.

Pôvod Židov a židovského náboženstva

Židovstvo a židovské náboženstvo

Zostup do Egypta, odchod z Egypta, putovanie po púšti

Židovská biblia a jej sociálne vízie

- **Viera v jedného boha**
- **Desať božích prikázaní**
- **Deň pokoja**
- **Nezávislá arbitráž (rozsudok)**
- **Sekularizmus**
- **Kalendár**
- **Strava a zásady stravovania**
- **Rešpektovanie cudzincov a starších ak akceptujú pravidlá**

Staroveký Izrael: jeho založenie a dôležité udalosti jeho histórie

Ježiš, židovský reformátor a židovské korene kresťanstva

Jeruzalem, hlavné mesto židovského štátu

Chrám v Jeruzaleme a ich zničenie

Rozptýlenie Židov (diaspóra) a ich usadenie v Panónii, provincia v Rímskej ríši a v teritórii, ktoré sa neskôr stalo Uhorským kráľovstvom

Židovstvo je jediné staroveké náboženstvo, ktoré stále existuje bez podstatnej zmeny

Vplyv židovského učenia na vývoj islamu

Vývoj kresťanského anti-judaizmu, prvé diskriminačné pravidlá (oblečenie, zákaz vstupu do určitých obchodov a zákaz zastávať niektoré pracovné pozície, zákaz v bývaní)

Krvavá žaloba (rituálna vražda) a jej úplná absurdita

Inkvizícia a pogromy v európskych krajinách (Kolín nad Rýnom, York)

Antisemitické aspekty a udalosti krížových výprav

Pápežská encyklika Nostra aetate z roku 1962, ktorá zrušila obvinenia katolíckej cirkvi voči Židom a odstránila nábožensky založený antijudaizmus

Židovská politika kráľov z Arpádovskej dynastie, pozitívne a negatívne aspekty (Zlatá Bula z roku 1222 Béla IV, uhorského kráľa, Zlatá bula Židov)

Židovská populácia Budy v stredoveku

Deklarácia práv človeka a občana, ktorá bola stanovená Ústavodarným národným zhromaždením vo Francúzsku. Uvádza sa v nej, že ľudia sa rodia a zostávajú slobodní a rovní v ich právach, a že moc hláv štátov pozostáva od ľudu.

Rast židovskej populácie v Habsburskej monarchii v 18. storočí.

Zrušenie zákazov pre Židov v tolerančnom patente Jozefa II.

Aspekty priemyselnej revolúcie a Habsburská monarchia, udalosti v spojitosti so Židovstvom

Zákon o zakladaní tovární z roku 1840, ktorý povolil Židom, aby boli vlastníkami tovární

Proporcionálne silná účasť Židov na maďarskej revolúcii v rokoch 1848 – 1849 a na financovaní vojenských výdavkov

Deklarácia rovnosti a práva voliť pre Židov v roku 1849 po rozhodnutí Národného zhromaždenia

Židia boli kolektívne potrestaní Haynauom za ich participáciu v maďarskej revolúcii

Národnostný zákon z roku 1868, ktorý zaistil celkovú rovnosť občanov, Židovské komunity (Židovské náboženské obce) boli schopné založiť štátom podporované školy

Podstatnú rolu zohrávala židovská komunita vo vzostupe strednej triedy, v industrializácii a kultúre

Na začiatku 20. storočia žilo v Budapešti 23 % Židov

Tiszaeszlárska aféra v rokoch 1882 – 1883, Károly Eötvös v úlohe obhajoby

Založenie prvej politickej strany v roku 1883, hlásiacej sa otvorene k antisemitizmu

Dreyfusova aféra (1895)

1895, právne vyhlásenie, že židovské náboženstvo je rovné s ostatnými náboženstvami

Deklarácia Theodora Herzla o Židovskom štáte a založenie Sionizmu

V prvej svetovej vojne sa Židia zúčastňovali vojenskej služby úmerne ich počtu

Zrušenie Osmanskej ríše, Balfourova deklarácia (1917), prísľub britskej podpory pri zriadení národného domova pre židovský národ

Rozpad Rakúsko-Uhorskej monarchie, vyhlásenie štátnej suverenity, dôsledky Parížskej mierovej konferencie – dôsledky pre židovskú komunitu: Maďarská sovietska republika a jej pád, rastúci antisemitizmus, dopady etnických, náboženských a ekonomických procesov na situáciu Židov po územných zmenách, pogromoch v roku 1919

Židovská populácia a jej situácia v novoformovaných štátoch po Parížskej mierovej konferencii (Poľsko, Československo, Juhoslávia), charakteristické a hlavné udalosti miestnych politík smerom k Židom

Politiky k Židom medzi 1920 a 1944, oficiálny antisemitizmus za Hortyho éry

Maďarský zákon numerus clausus prijatý v 1920, zákon limitoval počet židovských študentov na univerzitách, prvý antisemitský zákon v 20. storočí

Hitlerovo uchopenie moci v Nemecku, jeho antisemitická rétorika, rasové teórie a činnosť

Založenie koncentračných táborov v Nemecku

Norimberské zákony (1935), ktoré definovali Židov na základe ich pôvodu a znamenali, že v Nemecku položili legálne základy pre holokaust

Prvý židovský zákon v Maďarsku v roku 1938

Druhý židovský zákon v Maďarsku v roku 1939

Pakt Molotov-Ribbentrop (1939), rozdelenie Poľska, deportácia poľských Židov do get

Tretí židovský zákon v roku 1941

Masaker v Kamianec-Podil'skyj (august 1941)

Konferencia vo Wannsee v roku 1942, príprava a detaily „konečného riešenia“

Strana šípových krížov v Maďarsku a jej činnosť

Novosadská razia maďarských ozbrojených síl (1942), getoizácia Židov vo Vojvodine

Založenie táborov nútených práci pre Židov, ukrutnosti na fronte na Done

Osud Židov na okupovaných územiach: getá, koncentračné, pracovné a vyhladzovacie tábory

Založenie siete vyhladzovacích táborov (Auchwitz, Bergen-Belsen, Dachau, Majdanek, Treblinka, Mauthausen), ich operácia a dozorci

Pohotovostné oddiely zodpovedné za nájdenie a vraždenie Židov na okupovaných územiach Sovietskeho zväzu. Krutosti v pobaltských krajinách, na Ukrajine, masaker v Babom Jare

Povstanie vo varšavskom gete (1943)

Nemecká okupácia Maďarska (marec 1944)

Konfiškácia židovského majetku

Organizácia deportácie maďarských Židov, zodpovednosť Hortyho a maďarskej vlády, maďarské autority a spoločenský prístup podpory smerom k deportáciám

Protokoly Auschwitz (Správa z Auschwitz), ich distribúcia do Maďarska a medzinárodná distribúcia

Lahostajnosť spojencov (USA, Sovietsky zväz, Veľká Británia) voči židovskej genocíde. Odmietnutie bombardovania železníc, zastavenie operácií vo Varšavskom povstaní, oddialenie oslobodenia Osvienčimu, sťaženie imigrácie do Izraela.

Getoizácia Budapešti, straty budapeštianskej židovskej komunity, Horthy a zastavenie deportácii a jeho neschopnosť to urobiť

Zahraničné ambasády v Budapešti, inštitúcie, organizácie a ľudia zachraňujúci Židov, Schutzpasses (ochranné pasy), bezpečné domy

Oslobodenie táborov smrti, možnosti pre preživších

Štatistiky obetí holokaustu za jednotlivé krajiny

Štatistiky preživších za jednotlivé krajiny

Spôsoby záchran Židov v rôznych krajinách, zdôraznenie masových záchran (Bulharsko, Dánsko, Holandsko)

Záchrana Židov v Maďarsku, významné postavy a inštitúcie

Povojnové pogromy v Maďarsku

Exodus, snahy a ťažkosti preživších Židov vystáhnúť sa do Izraela

Rezolúcia OSN o rozdelení Palestíny v roku 1948

Vyhlásenie založenia židovského štátu Izrael, okamžitý vojenský útok arabských štátov, víťazstvo Izraela

Izrael, jediný západný typ demokratickej krajiny na blízkom východe

Maďarské domáce politiky proti židovskej náboženskej komunite

1956, Suezská kríza a rola Izraela

1967, šesťdenná vojna, Izrealské víťazstvo

Vzťahy medzi Izraelom a jeho arabskými susedmi, diplomatické vzťahy a opozícia

Založenie PLO, séria teroristických činov a samovražedných útokov proti izraelským civilistom

Jednostranné stiahnutie Izraela z Gazy, ovládnutie teroristickej organizácie Hamas, nepretržité raketové útoky proti izraelským civilným cieľom

Irán obhajuje druhý holokaust, slabá odpoveď veľmocí

Abrahámske dohody, mierové dohody medzi Izraelom a arabskými krajinami iniciované USA a ich počiatočné úspechy

Náboženské a občianske organizácie a sociálne rozvrstvenie maďarskej židovskej komunity

Príloha č. 5: Zoznam autorov a kníh relevantných pre Maďarsko

Prezentujeme už realizované požiadavky špecifik krajiny v rámci minimálne požadovanej literárnej kompilácie pre Maďarsko. Zvýraznili sme žltou farbou celoeurópske špecifiká a nie špecifiká krajiny

Hebrejská Biblia, jej knihy a ich usporiadanie, niektoré biblické príbehy

Mojžiš a útek z Egypta

Desať božích prikázaní

Horiaci krík

Šalamúnov súd

David a Goliáš

Židovský Mojžiš v poézii Petofiho

János Arany: Az örök zsidó (Večný Žid)

List György Klapku Samuelovi Khonovy o židovskom bojovom duchu v maďarskej revolúcii 1848 – 1849

Jókaiova prvá reč o heroizmu Židov v roku 1867

Adyho židovská múza, Adél Brüll

Franz Kafka

Thomas Mann: Jozef a jeho bratia

Nyugat (západný) literárny denník

Židovský patronát v maďarskej literatúre

Mikszáth: Szent Péter esernyője (Dáždnik svätého Petra) s postavou putujúceho Žida

Babits: Jónás könyve (Kniha Jonášova)

Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk (Chlapci z ulice Pavlovej)

Radnótiho poézia Tétova óda (Váhavá óda) a Hedetik Ecloga (Siedma ekloga) o bolestiach nútenej práce

Práce István Örkényho a jeho minútové príbehy

Denník mladého dievčaťa od Anny Frankovej

Práca Jenő Rejtőa a jeho tragický osud

Príloha č. 6: Zoznam historických udalostí, autorov a kníh relevantných pre Slovensko

História

Stredovek – novovek – prípady obvinenia Židov z rituálnych vrážd.

Koniec 19. storočia a začiatok 20. storočia – prípady obvinení Židov z „rituálnych vrážd“ v mestách Senica, Šalov, Námestovo, Košice, či Bratislave.

Apríl 1899 – prípad Leopolda Hilsnera, ktorého obvinili z rituálnej vraždy (Hilsneriáda). Hilsnera sa zastal profesor T. G. Masaryk, budúci prezident Československej republiky.

1913 – vznik Slovenskej ľudovej strany, jej lídrom bol Andrej Hlinka.

28. október 1918 – vznik spoločného štátu Čechov a Slovákov, obdobie prvej Československej republiky (ČSR), prezidentom sa stal T. G. Masaryk.

30. október 1918 – Slováci sa prihlásili k spoločnému štátu Martinskou deklaráciou, ktorú podpísali jej signatári v Turčianskom svätom Martine.

29. február 1929 – prijatie Ústavy ČSR, ktorá zabezpečovala práva národnostných menšín, jazykových a náboženských skupín. Židia sa mohli hlásiť nielen k vierovyznaniu, ale taktiež k národnosti.

1918 – 1938 – na území prvej ČSR bolo 446 židovských náboženských obcí, pričom na slovenskom území ich bolo 227 a väčšina z nich bola ortodoxná. Najpočetnejšie židovské komunity žili v tom čase v Bratislave a Košiciach.

1925 – Slovenská ľudová strana sa premenovala na Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu (HSLŠ), v rámci prvej ČSR bola najsilnejšou politickou stranou na území Slovenska. Bola známa svojimi autonomistickými požiadavkami a prejavmi antisemitizmu.

1929 – tzv. „Tukova aféra“, Vojtech Tuka popredný člen HSLŠ bol odsúdený za špionáž pre Maďarsko a vlastizradu na 15 rokov väzenia.

29. – 30. september 1938 - Štyri mocnosti prijali Mníchovskú dohodu na základe, ktorej Československo stratilo značnú časť územia tzv. Sudety.

6. október 1938, Predstavitelia Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSLŠ) vyhlásili autonómiu slovenského územia

2. november 1939 – Viedenská arbitráž, Slovensko stratilo územie južného Slovenska. Autonómna vláda rozhodla o deportáciach židovského obyvateľstva, predovšetkým nemajetných Židov a Židov bez štátnej príslušnosti. Týkalo sa približne 7500 Židov.

5. február 1939 – Zhromaždenie Hlinkovej gardy v Rišňovciach pri Nitre. Jej veliteľ Alexander Mach vyhlásil, že urobia so Židmi poriadok.

14. marce 1939 – vyhlásenie slovenského štátu.

23. marec 1939 – Slovensko podpísalo s nacistickým Nemeckom tzv. Ochrannú zmluvu.

18. apríl 1939 – vyšlo vládne nariadenie č. 63 zo dňa 18. apríla o vymedzení pojmu žida a usmernení židov niektorých slobodných povolaniach (advokáti, verejní notári a redaktori) – prvý protižidovský zákon slovenského štátu.

26. október 1939 – Jozef Tiso sa stal prezidentom slovenského štátu.

25. apríl 1940 – vláda slovenského štátu prijala prvý arizačný zákon.

29. máj 1940 – slovenská vláda zaviedla pracovnú povinnosť pre Židov a Rómov v slovenskej armáde, zriadenie tzv. 6. robotného práporu.

27. – 28. júl – rokovania predstaviteľov slovenského štátu a nacistického Nemecka v Salzburgu. Výsledkom bola radikalizácia riešenia židovskej otázky.

26. september 1940 – vznik Ústredne Židov, jedinej povolenej židovskej organizácie povolenej v slovenskom štáte. medzi jej členov patrili napríklad rabín Armín Frieder, či Gizi Fleischmannová. Niektorí jej členovia vytvorili ilegálne zoskupenie známe ako Pracovná skupina.

30. november 1940 – vláda prijala druhý arizačný zákon, rozsiahlejšia a rýchlejšia arizácia židovského majetku.

31. marec 1941 – vyhláška Šariško-zemplínskej župy o povinnom označení Židov – bez ohľadu na vek a pohlavie museli Židia v tejto župe nosiť povinne žltú pásku prišitú na vrchnej časti odevu, na ľavom ramene nad laktom.

9. september 1941 – slovenská vláda prijala Židovský kódex, zaviedli ním rasové zákonodarstvo po vzoru norimberských zákonov. Predstavitelia slovenského štátu ho označovali za najprísnejšie rasové zákonodarstvo v Európe.

September 1941 - v Seredi bol založený pracovný tábor pre Židov, ktorý v čase prvej vlny deportácii (1942) plnil funkciu koncentračného strediska, z ktorého boli organizované transporty.

Jeseň – zima 1941 – dohoda medzi predstaviteľmi slovenského štátu a nacistického Nemecka na pripravovaných transportoch.

2. marec – 12. marec 1942 - Ministerstvo vnútra vydalo vyhlášky o povinnom nosení žltej hviezdy - Dávidovej hviezdy (2. marec 1942), povinné označenie židovských domácností (11. marec 1942) a zákaz zdržiavania sa mimo svojho bydliska medzi 18. a 8. hodinou (12. marec 1942).

6. marec 1942 – rabíni židovských náboženských obcí spísali memorandum (podpísané rabínom Armínom Friederom), ktoré adresovali prezidentovi Tisovi. Žiadali v ňom, aby bolo zastavené plánovanie deportácii židovského obyvateľstva.

25. marec 1942 – zo Slovenska odišiel prvý transport s mladými židovskými ženami a dievčatami, ktorý odišiel z Popradu a smeroval do koncentračného tábora Auschwitz.

15. máj 1942 - Snem Slovenskej republiky schválil deportačný zákon, na základe neho Židia, ktorí boli deportovaní a ešte len mali byť deportovaní strácali občianstvo slovenského štátu a ich majetok prepadol v prospech slovenského štátu.

25. marec – 20. október 1942 – uskutočnila sa prvá vlna transportov. Slovenský štát ju organizoval dobrovoľne a za každého vyvezeného Žida platil 500 Ríšskych mariek nacistickému Nemecku. Počas prvej vlny transportov bolo deportovaných 57 752 Židov v 57 transportoch, ktoré smerovali do táborového komplexu Auschwitz-Birkenau a do Lublinskej oblasti. Židia zo Slovenska tak skončili v koncentračných a vyhladzovacích táboroch Auschwitz-Birkenau, Majdanek, Sobibor, Bežec či Treblinka. Z prvej vlny prežilo iba pár stoviek z nich, väčšina bola v týchto táboroch zavraždená.

7. február 1943 – minister vnútra Alexander Mach informoval o pláne na pokračovanie transportov, ktorý sa však neuskutočnil.

Jar 1943 – v pracovných táboroch boli založené židovské rady, ktoré mali na starosti veci hospodárskeho, obchodného, sociálneho, zdravotného či prevádzkového charakteru.

7. apríl 1944 - z koncentračného a vyhladzovacieho tábora Auschwitz-Birkenau utiekli dvaja Židia zo Slovenska (Alfréd Wetzler a Rudol Vrba). Svoj útek začali po tom ako sa ukrývali tri dni v úkryte, na Slovensko sa dostali koncom apríla 1944 a spísali správu, ktorá bola prvým oficiálnym potvrdením masového vraždenia Židov v tomto najväčšom nacistickom koncentračnom a vyhladzovacom tábore.

29. august 1944 – vypuknutie Slovenského národného povstania.

September 1944 – velenie v tábore v Seredi prevzali jednotky SS a vytvorili v ňom koncentračný tábor.

September 1944 – marec 1945 -druhá vlna transportov zo Slovenska, ktorá bola realizovaná predovšetkým z koncentračného tábora v Seredi. Smerovali do koncentračného a vyhladzovacieho tábora Auschwitz-Birkenau, ale aj do táborov ako Buchenwald, Sachsenhausen, Ravensbrück, Bergen-Belsen, Dachau, Oranienburg či Terezín. Od konca septembra 1944 do konca marca 1945 odišlo zo Serede celkovo 11 transportov s viac ako 11 500 Židmi.

Jeseň 1944 – marec 1945 – na území Slovenska boli organizované rozsiahle represálie vykonávané predovšetkým členmi Einsatzgruppe H a Pohotovostnými oddielmi Hlíkových gárd. V dôsledku toho, mnohí ľudia bolo zavraždených a skončili v masových hrobách. K takýmto udalostiam došlo napríklad v Kremničke a Nemeckej.

September 1945 – pogrom na Židov v Topoľčanoch, po druhej svetovej vojne došlo aj k ďalším prípadom takýchto pogromov na židovské obyvateľstvo.

20. august 1946 – poprava Vojtecha Tuku bývalého ministerského predsedu vlády slovenského štátu, ktorý bol zodpovedný za tzv. riešenie židovskej otázky na Slovensku.

18. apríl 1947 – poprava Jozefa Tisa bývalého prezidenta slovenského štátu.

25. február 1948 – nástup komunizmu v Československu.

1952 – proces s Rudolfom Slánskym (bývalým generálnym tajomníkom Komunistickej strany), v rámci neho bolo 14 obvinených, pričom 11 z nich mali židovský pôvod. Nakoniec 11 boli popravení.

Literatúra:

Jozef Ignác Bajza: René mládenca príhodi a skúsenosti.

Svetozár Hurban Vajanský: Židovská otázka na Slovensku

Ladislav Grosmann: Obchod na Korze, Nevesta.

Rudolf Jašík: Námestie svätej Alžbety

Alfréd Wetzler: Čo Dante nevidel

Rudolf Vrba: Utiel som z Osvienčimu

Filip Müller: Sonderbehandlung alebo zvláštne zaobchádzanie.

Ctibor Pokorný: Židovstvo na Slovensku

Filmy:

Nedodržaný sľub

Správa